

Etholiad y Senedd 2026

Briffiad Maniffesto i Aelodau Enwadol, Sefydliadau a Chefnogwyr

Mawrth 2026

CRYNODEB GWEITHREDOL

Mae'r Crynodeb Gweithredol hwn yn cyd-fynd â Briffiad Maniffesto llawn Cytûn ar gyfer Etholiad y Senedd 2026. Fe'i bwriedir ar gyfer arweinwyr enwadol, ymddiriedolwyr a swyddogion uwch sydd angen trosolwg cyflym o'r cyd-destun etholiadol, llwyfannau'r pleidiau, a'r materion allweddol i gymunedau ffydd. Mae'r briffiad llawn, gan gynnwys proffiliau manwl o'r pleidiau, synopsis thematig, ac adran ar addewidion materion a gadwyd yn ôl, ar gael ar wahân. Nid yw'r ddogfen hon yn gyfystyr ag ardystiad o unrhyw blaid neu ymgeisydd. Dyddiad yr etholiad: **7 Mai 2026**.

1. Cyd-destun yr Etholiad

Mae etholiad y Senedd 2026, a gynhelir ar **7 Mai**, yn etholiad mwyaf arwyddocaol ers sefydlu datganoli ym 1999. Am y tro cyntaf, caiff 96 o Aelodau eu hethol o dan system gynrychiolaeth gyfrannol ar draws 16 o etholaethau chwe-aelod, ac mae'r oedran pleidleisio wedi ei ymestyn i 16. Mae'r system newydd yn gwneud mwyafrif cyffredinol i unrhyw blaid yn annhebygol iawn; mae trafodaethau clymblaid, trefniadau hyder a chyflenwad, neu lywodraeth leiafrifol ymhlith y canlyniadau mwyaf tebygol.

Mae Cymru'n wynebu'r etholiad hwn mewn cyd-destun o bwysau economaidd parhaus. Mae'r argyfwng costau byw yn parhau i effeithio ar aelwydydd ledled y wlad, wedi ei waethgu gan anwadlwydd marchnad ynni sy'n gysylltiedig â gwrthdaro parhaus yn y Dwyrain Canol ac Wcraïn, a'r pwysau ar wariant cyhoeddus a achosir gan ymrwymadau amddiffyn cynyddol y DU. Mae'r chwe phlaid i gyd wedi gorfod llywio'r realiti hwn wrth lunio eu rhaglenni, a bydd cymunedau ffydd am asesu nid yn unig yr hyn a addewir ond yr hyn y gellir ei gyflawni o ddifrif o fewn cymhwysedd datganoledig y Senedd.

Mae arolygon barn drwy gydol 2025 a dechrau 2026 wedi gosod Plaid Cymru a Reform UK ochr yn ochr ar y brig, gyda Llafur Cymru yn dilyn a Chydwadwyr Cymru mewn dirywiad sylweddol yn dilyn eu colled o holl seddi San Steffan yng Nghymru yn 2024. Disgwylir i'r Gwyrddion fynd i mewn i'r Senedd am y tro cyntaf. Mae'r Democratiaid Rhyddfrydol yn ymladd am enillion cymhedrol.

Yn y briffiadau a'r cyfweiliadau hyn ac eraill, ar sail ein hamcanion elusennol i gefnogi pobl ledled Cymru gyfan, rydym wedi dewis canolbwyntio ar y chwe phrif blaid sy'n debygol o gael eu cynrychioli yn y Senedd yn y dyfodol. Ar draws yr etholaethau, gall ymgeiswyr gynnwys cynrychiolwyr o bleidiau eraill yn ogystal ag ymgeiswyr annibynnol sy'n ceisio eich pleidlais. Bydd rhestr lawn o ymgeiswyr yn cael ei rhannu ar ein gwefan unwaith y cânt eu datgan. Y dyddiad cau ar gyfer enwebiadau yw'r 9fed o Ebrill.

2. Y Chwe Phlaid: Crynodeb

Plaid	Llwyfan Allweddol a Chyd-destun
Llafur Cymru	Llywodraeth bresennol dan Eluned Morgan. Addewid blaenllaw o gronfa fuddsoddiad ysbytai GIG o £4 biliwn, gwasanaethau iechyd meddwl yr un diwrnod, cap ar rai bysiau, a thâl teg i weithwyr gofal. Yn yr arolygon yn sylweddol is na lefelau 2021. Safbwynt cyfansoddiadol: yn cefnogi'r setliad datganoli presennol.
Plaid Cymru	Blaenredwr dan Rhun ap Iorwerth. Rhaglen uchelgeisiol ar dlodi plant (Taliad Plant Cymru — Cynnal), gweithlu'r GIG, yr iaith Gymraeg, a thegwch economaidd. Refferendwm annibyniaeth wedi'i ddiystyru yn nhymer cyntaf. Mae rhai uchelgeisiau ariannol — gan gynnwys ar y Fformiwla Barnett — y tu allan i gymhwysedd presennol y

Plaid	Llwyfan Allweddol a Chyd-destun
	Senedd.
Ceidwadwyr Cymru	Maniffesto 'Trwsio Cymru' dan Darren Millar, â ffocws ar dwf. Addewidion toriad treth incwm (1c yn y gyfradd sylfaenol), diddymu Treth Trafodiadau Tir ar brif gartrefi, ffordd newydd yr M4, a buddsoddiad GIG. Mae'r Sefydliad Astudiaethau Cyllid wedi cwestiynu'r rhifydddeg ariannol. Yn gwrthwynebu datganoli pellach.
Democratiaid Rhyddfrydol Cymru	Y GIG a gofal cymdeithasol yn faterion diffiniol dan Jane Dodds. Yr unig blaid yn cynnig yn benodol godiad treth incwm o 1c i ariannu buddsoddiad gofal cymdeithasol. Yn cefnogi DU ffederal; yn gadarn yn erbyn annibyniaeth Cymru fel amod unrhyw drefniant ôl-etholiad.
Reform UK	Yn gyson ar frig yr arolygon neu'n agos ato dan Dan Thomas / Nigel Farage. Ymgych â ffocws trwm ar fewnfudo — mater a gadwyd yn ôl i raddau helaeth — ynghyd â diddymu'r terfyn 20mya a thoriadau treth incwm. Yn amheus o newid hinsawdd. Mae Llafur a Phlaid wedi diystyru unrhyw drefniant gyda Reform.
Plaid Werdd Cymru	Yn mynd i'r Senedd am y tro cyntaf gyda rhagolwg realistig o seddi dan Anthony Slaughter / Zack Polanski. Targed sero-net uchelgeisiol i Gymru erbyn 2030, treth gyfoeth, ailwladoli dŵr, trafnidiaeth gyhoeddus am ddim i bobl dan 21. Yn cysylltu pryderon costau byw yn benodol â chyfiawnder ecolegol.

3. Themâu Allweddol i Gymunedau Ffydd

Mae'r briffiad llawn yn cynnwys synopsis thematig manwl (Adran 3). Mae'r themâu canlynol o bwys arbennig i enwadau aelod Cytûn:

- GIG ac iechyd:** Mae'r chwe phlaid yn nodi amseroedd aros y GIG fel blaenoriaeth, ond maent yn wahanol iawn o ran mecanweithiau ariannu, buddsoddiad seilwaith, a rôl y sector preifat.
- Tlodi a chost byw:** Mae Llafur, Plaid Cymru, y Democratiaid Rhyddfrydol a'r Gwyrddion i gyd yn cynnig mesurau wedi'u targedu ar dlodi plant, costau gofal plant, a fforddiadwyedd trafnidiaeth. Mae dulliau economaidd y Ceidwadwyr a Reform UK yn canolbwyntio mwy ar ostyngiadau treth.
- Tai:** Gwahaniaeth sylweddol rhwng pleidiau ar Hawl i Brynu, targedau adeiladu newydd, dyrannu tai cymdeithasol, a safonau amgylcheddol ar gyfer cartrefi newydd.
- Addysg a CGA:** Mae Crefydd, Gwerthoedd ac Addysg (pwnc cwricwlwm Cymru) yn cael sylw mewn sawl maniffesto. Mae pleidiau'n wahanol ar safonau ysgol, darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg, a pholisi ffioedd dysgu addysg uwch.
- Yr amgylchedd a'r hinsawdd:** Rhaniad clir rhwng y chwith a'r dde. Mae Llafur, Plaid Cymru, y Democratiaid Rhyddfrydol a'r Gwyrddion yn cefnogi ynni adnewyddadwy a thargedau sero-net yn eang. Mae'r Ceidwadwyr Cymreig yn cynnig moratoriwm ar ffermydd gwynt a solar. Mae Reform UK yn amheus o fanwl-ddefnyddiau ynni adnewyddadwy.
- Ffoaduriaid, ceiswyr lloches a mudo:** Mae sawl plaid yn trafod mewnfudo yn eu manifestos. Dylai aelodau nodi bod mewnfudo yn fater a gadwyd yn ôl: mae cymhwysedd cyfyngedig gan y Senedd yn y maes hwn (gweler Adran 4 isod).
- Yr iaith Gymraeg:** Ymrwymadau cryf gan Blaid Cymru a Llafur; llai o bwyslais yn llwyfannau'r Ceidwadwyr, y Democratiaid Rhyddfrydol, Reform UK a'r Gwyrddion.

4. Nodyn Pwysig: Materion a Gadwyd yn Ôl

Mae sawl plaid wedi cynnwys yn eu maniffestos addewidion sy'n disgyn y tu allan i gymhwysedd datganoledig y Senedd. Anogir enwadau aelod i fod yn ymwybodol o'r gwahaniaeth hwn wrth asesu rhaglenni'r pleidiau. Mae'r briffiad llawn yn trafod hyn yn fanwl yn Adran 6; y prif enghreifftiau yw:

- **Mewnfudo a lloches** — mater a gadwyd yn ôl i raddau helaeth i San Steffan. Mae gweithredu'r Senedd yn gyfyngedig i feysydd datganoledig fel mynediad i dai a gofal iechyd.
- **Cap budd-dal dau blentyn** — a weinyddir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau. Ni all Llywodraeth Cymru ei ddiddymu, er y gallai gyflwyno mesurau digolledu.
- **Cymorth tramor** — gweinyddir y rhan fwyaf gan y Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu. Ni all Llywodraeth Cymru 'ddiddymu cymorth tramor.'
- **Cyfraddau TAW** — treth a gadwyd yn ôl. Byddai addewid TAW twristiaeth y Ceidwadwyr Cymreig yn gofyn am weithredu gan Lywodraeth y DU.
- **Cyfraith cyflogaeth** — wedi'i chadw yn ôl ar hyn o bryd. Byddai dyhead Plaid Cymru i'w datganoli yn gofyn am Ddeddf Senedd y DU.

Nodyn pwysig i aelodau Cytûn: Nid yw cynnwys addewidion materion a gadwyd yn ôl mewn maniffesto Senedd yn eu gwneud yn annilys fel mynegiant o werthoedd neu uchelgais gwleidyddol. Gall Llywodraeth Cymru ddefnyddio ei llwyfan i eiriolu dros newid ar lefel y DU, ac mae llawer o'r ymrwymadau hyn yn adlewyrchu safbwyntiau moesol a gwleidyddol pwysig. Fodd bynnag, dylai aelodau sy'n asesu rhaglen ymarferol Llywodraeth Cymru bosibl ganolbwyntio ar yr hyn sydd wir o fewn cymhwysedd y Senedd.

5. Ymateb a Argymhellir gan Gytûn

Nid yw Cytûn yn ardystio unrhyw blaid neu ymgeisydd. Argymhellir y camau ymarferol canlynol i enwadau aelod, sefydliadau a chefnogwyr:

- **Darllenwch** y briffiad maniffesto llawn, sydd ar gael o wefan Cytûn yn www.cytun.cymru.
- **Defnyddiwch** y synopsis thematig (Adran 3 o'r briffiad llawn) fel sail ar gyfer trafodaeth grŵp bach, myfyrdod neu weddi mewn cynulleidfaoedd.
- **Anogwch** ymgysylltu ag ymgeiswyr yn Gymraeg lle bo modd. Mae gan y mwyafrif o bleidiau ddeunyddiau ymgyrchu Cymraeg.
- **Craffu** ar ymgeiswyr ar y meysydd polisi mwyaf perthnasol i'ch cymuned: iechyd, tlodi, tai, yr amgylchedd, a chyfrifoldebau Cymru tuag at ffoaduriaid a cheiswyr lloches.
- **Pleidleisio** ar 7 Mai 2026, ac annog yr holl aelodau cymwys i arfer eu hawl ddemocrataidd.

Hysbysiad Cyfraith Etholiadol a Chyfraith Elusenol

Mae'r briffiad hwn wedi'i gynhyrchu gan Cytûn – Eglwysi Ynghyd yng Nghymru (Rhif Elusen Cofrestredig 1117071) yn ei rhinwedd fel corff eciwmenaidd sy'n gwasanaethu eglwysi Cristnogol Cymru, ac fe'i cyhoeddir yn unol â chyfraith elusenol a chyfraith etholiadol. Nid yw'n gyfystyr ag ardystiad o, nac yn wrthwynebiad i, unrhyw blaid wleidyddol, ymgeisydd nac ymgyrch. Cyngorir enwadau aelod a sefydliadau sy'n dymuno ymgymryd â gweithgareddau addysg pleidleiswyr eu hunain i geisio cyngor cyfreithiol annibynnol ar gymhwyso'r gyfraith etholiadol i'w hamgylchiadau penodol.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â Cytûn yn Hastings House, Fitzalan Court, Caerdydd CF24 0BL. Rhif Elusen Cofrestredig 1117071. www.cytun.co.uk